

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 606

van **EMMILY TALPE**

datum: 16 mei 2023

aan **JO BROUNS**

VLAAMS MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW

Landbouwsector - Impact nat voorjaar

In tegenstelling tot voorgaande jaren, toen er minder regenval was en het grondwaterpeil laag bleef, wordt het huidige voorjaar gekenmerkt door opmerkelijk meer regenweer. Dat is in het algemeen natuurlijk goed nieuws voor het grondwaterpeil en het verkleint mogelijke risico's op droogteschade tijdens de zomermaanden, maar het leidt tegelijk tot onrust in een aantal subsectoren van onze landbouw. In de vlassector en bij de spinazietelers wordt gevreesd dat het spreekwoordelijke kalf al bijna 'verdronken' is. In de aardappelsector zit men achter op het gewone tijdschema omdat de aanplant vertraging oploopt. Dit zal gevolgen hebben voor de opbrengst en de prijsvorming van de producten.

1. a) Werd reeds in kaart gebracht wat de potentiële gevolgen van het huidige aanhoudende regenweer kunnen zijn voor een aantal subsectoren in onze land- en tuinbouw?

b) Zo ja, hoe groot worden die gevolgen ingeschat?

c) Zo niet, zal die oefening op korte termijn gemaakt worden?
2. Wordt er vanuit het departement Landbouw, het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) of andere instanties actief nagedacht over manieren waarop dreigende schade tot een minimum herleid kan worden?
3. Op welke ondersteuning kunnen landbouwers in problematische subsectoren een beroep doen?
4. In welke maatregelen kan worden voorzien vanuit het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) op het vlak van risicomanagement?
5. Wordt er ook nagedacht over investeringsprojecten die gevolgen van zowel droogte als overvloedige regenval voor onze landbouw preventief kunnen ondervangen?

ANTWOORD

op vraag nr. 606 van 16 mei 2023

van **EMMILY TALPE**

1. Voor aardappelen, suikerbieten, wintergerst, wintergerst en tarwe, mais en grasland, verwijs ik naar de 'Agrometeorologische Berichten Situatie op 30 april 2023' waarin de stand van zaken met betrekking tot deze gewassen wordt weergegeven. De berichten zijn te raadplegen op volgende website: https://www.bcgms.be/media/filer_public/e2/7d/e27dca0d-f9aa-4152-8fed-58734dad21f4/bcgms_bulletin_2023_05_nl.pdf.

De eerstvolgende berichten zullen begin juli worden gepubliceerd.

Wat vlas betreft, heeft het natte voorjaar de uitzaai sterk vertraagd. Het meeste vlas is pas begin mei uitgezaaid. Alleen aan de kust zijn enkele partijen tijdig uitgezaaid (begin/half april). Voor vlas is de homogeniteit belangrijk. Op dat punt zijn er geen problemen voor de vlasteelten die nu (eind mei) gekiemd staan. Het is onduidelijk of de late zaaidatum een weerslag zal hebben op de uiteindelijke vezelopbrengst.

In de fruitteelt is een verhoogde druk van schurft door de natte omstandigheden waar te nemen. Het effect op de fruitkwaliteit en -kwantiteit kan nog niet worden ingeschat. De bloei vond een tiental dagen later plaats dan het langjarige gemiddelde, waardoor wellicht het gehele seizoen opschuift en bijsturing van de seizoensarbeid nodig zal zijn.

Voorjaarsspinazie, uien, voorjaarsbloemkool en prei behoren tot de groep van de openluchtgroenten.

De zaaiperiode voor voorjaarsspinazie loopt van maart tot begin mei. Daarna is de temperatuur te hoog en is de daglengte te groot om kwalitatieve bladspinazie te kunnen oogsten. Door de natte weersomstandigheden is er naar schatting slechts 35% van het voorziene areaal voorjaarsspinazie uitgezaaid. Wat uitgezaaid is, heeft vaak ook schade geleden door de vele neerslag tijdens de teelt.

De normale zaaiperiode voor uien loopt van maart tot half april. Latere zaai geeft risico op verdikte stengels die kwalitatief niet goed zijn. Een deel van het areaal uien is heel laat uitgezaaid en een deel is niet uitgezaaid door het late tijdstip in het groeiseizoen. Voorjaarsbloemkool wordt normaal tussen 5 en 20 april geplant om eind juni-half juli te oogsten. Daarna kan er herfstbloemkool geplant worden. Door de late planting van voorjaarsbloemkool zal de oogst pas in augustus opstarten en kunnen deze percelen niet gebruikt worden voor herfstbloemkool waarvoor de planting tot 20 juli gebeurt.

Prei wordt over een langere periode geplant, maar door het natte voorjaar is er lange tijd niet geplant, waardoor ook de oogst discontinu zal gebeuren.

2. Zowel het Departement Landbouw en Visserij als het ILVO zijn betrokken bij projecten om de impact van het klimaat op de landbouw te temperen. In het kader van het onderzoek van het ILVO in een wijzigend klimaat wordt door middel van diverse projecten, via bijvoorbeeld modellering, het effect van vernatting onderzocht. De invloed op een mogelijke verschuiving van de zaaidatum wordt bestudeerd. Daarnaast wordt in het project 'OP-PEIL' het dynamisch beheren van het grondwaterpeil in de landbouw aangepakt door middel van klimaat-adaptieve drainage en stuwen. Er zijn ook enkele onderzoeksprojecten lopende waarbij de resultaten de impact van natte omstandigheden mogelijk kunnen temperen. Binnen het ILVO wordt

tevens onderzoek gevoerd naar preventie en remediëring van bodemverdichting. Op verdichte bodems zal water immers sneller stagneren en problemen veroorzaken. Bovendien wordt gekeken naar nieuwe teelten en teeltmethoden. Hoe extremer de weersomstandigheden, hoe belangrijker het effect van risicospreiding door in te zetten op meerdere teelten, die andere eisen stellen aan de omgeving of een ander groeiseizoen hebben.

Het Departement Landbouw en Visserij subsidieert in het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht en de 'Blue Deal'-projecten rond klimaatrobuuste landbouw. Voorbeelden hiervan zijn de projecten 'Klimaatrobuuste landbouw' (gezamenlijk project van de praktijkcentra plantaardige productie) en 'FutureAdapt' (ILVO). In het project 'Klimaatrobuuste landbouw' wordt de klimaattolerantie van nieuwe en oude rassen met uniforme schalen gemeten. Dit omvat de gevoeligheid voor zonnebrand op blad en fruit, droogtegevoeligheid en resistenties tegen nieuwe of vaker opkomende ziektes en plagen. Veel aandacht wordt besteed aan de teelt en de bewaring van nieuwe teelten, die onder toekomstige omstandigheden in Vlaanderen veelbelovend zijn, zoals edamame, yacon, bataat of meloen. Toekomst-robuust telen impliceert ook telen met minder input en meer circulair werken. Betere monitoringsystemen, nieuwe IPM-strategieën, circulair watergebruik en watergiftsturing in gangbare en innovatieve teelten wordt mee onderzocht.

Het project 'FutureAdapt: 'Future proof' gewassen voor de Vlaamse landbouwer' is gestart in 2021 en wordt uitgevoerd onder leiding van het ILVO. Het project focust op de veredeling van droogteresistente rassen. Het omvat de opzet van regenkappen (droogtekappen) om de reactie van gewassen op droogte te simuleren, alsook de installatie van alle nodige sensoren en uitrusting voor boven- en ondergrondse fenotypering van gewassen. De infrastructuur zal op termijn ter beschikking gesteld worden van derden. Verder bestaat het project uit een belangrijk luik veredelingswerk voor soja, quinoa en kikkererwt.

3. De Vlaamse overheid stimuleert landbouwers om een brede weersverzekering af te sluiten door een subsidie te geven. Dergelijke verzekeringen dekken minstens 6 verschillende weersfenomenen, waaronder overmatige neerslag. Landbouwers die een dergelijke verzekering hebben afgesloten, kunnen er een beroep op doen als voldaan is aan de polisvoorwaarden en een al dan niet gedeeltelijke compensatie ontvangen voor de geleden schade.
- 4-5. In het GLB-Strategisch Plan 2023-2027 zijn binnen mijn bevoegdheid een aantal maatregelen opgenomen om de risico's te beperken.

Via de GLB-interventie 'VLIF Productieve investeringen op landbouwbedrijven' kunnen bepaalde investeringen voor oogstprotectie (hagelnetten, vogelnetten, hagelkanon, nachtvorstberegeningssysteem, warmtekanon, wildnet, insectengaas, klimaatdoek, ...) gesteund worden vanuit het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF). Ook investeringen in het kader van bioveiligheid van de dierlijke sector worden ondersteund vanuit het VLIF, bijvoorbeeld investeringen tegen de insleep van aviaire influenza (vogelgriep) of Afrikaanse varkenspest.

Het VLIF voorziet steun voor opslag van hemelwater, zodat bij nat weer land- en tuinbouwers meer regenwater kunnen bufferen en opslaan om daarna te kunnen gebruiken in drogere omstandigheden.

Ook biedt het VLIF niet-productieve investeringssteun aan om de infiltratie van hemelwater te stimuleren (infiltratievoorzieningen, wadi's, wetlands, ...).

Diversificatie van economische activiteiten wordt gestimuleerd via verschillende maatregelen. Zo worden investeringen in verbreding en ook de biologische landbouw verhoogd gesubsidieerd via VLIF-productieve investeringen. De nieuwe GLB-

interventie 'Opstart van of omschakeling naar een toekomstgerichte duurzame ondernemingsstrategie' zet bijkomend in op het stimuleren van diversificatie.

Binnen AKIS zijn er adviesmogelijkheden om bedrijfskeuzes te maken op lange termijn, waarbij ook risico's tegen elkaar afgewogen moeten worden en de piste van meer diversificatie van de economische activiteiten op bedrijfsniveau onderzocht moet worden.

Binnen de GLB-maatregelprojectoproep 'Samenwerking' kunnen bepaalde risicobeheer projecten gestimuleerd worden. Het opzetten van onderlinge fondsen waartoe bepaalde subsectoren zelf het initiatief nemen, behoort tot de mogelijkheden.

Het vermijden en opvangen van crisissen is een corebusiness van de operationele programma's groenten en fruit die eveneens deel uitmaken van het GLB-Strategisch Plan. Binnen de operationele programma's is steun mogelijk voor:

- investeringen om het beheer van de in de handel gebrachte hoeveelheden efficiënter te maken;
- afzetbevordering en communicatie, waaronder acties en activiteiten die zijn gericht op diversificatie en consolidatie van de groente- en fruitmarkten, preventief of gedurende een crisisperiode;
- de administratieve kosten om onderlinge fondsen op te zetten, en een financiële bijdrage om onderlinge fondsen in en aan te vullen na de compensatie van aangesloten producenten van wie het inkomen ten gevolge van ongunstige marktomstandigheden ernstig is gedaald;
- de herbeplanting van boomgaarden waar dat nodig is na verplicht rooien om sanitaire of fytosanitaire redenen in opdracht van de bevoegde autoriteit;
- het uit de markt nemen van producten en het groen/niet-oogsten van groenten en fruit;
- voor oogstverzekeringen;
- en voor de opslag van producten geproduceerd door de producentenorganisatie (PO) of door de leden van de PO, inclusief waar nodig gemeenschappelijke verwerking (behandeling) om dergelijke opslag te vergemakkelijken.

Het GLB-Strategisch Plan bevat ook diverse ecoregelingen en agromilieuklimaatmaatregelen (AMKM), waarbij landbouwers gestimuleerd worden om landbouwpraktijken toe te passen die gunstig zijn voor klimaat, milieu of biodiversiteit en die verder gaan dan wettelijke verplichtingen:

De volgende ecoregelingen en AMKM dragen bij tot een betere bodemkwaliteit/-bodemstructuur:

- het verhogen van het organisch koolstofgehalte van bouwland. Het verhogen van het organisch koolstofgehalte in de bodem zorgt immers voor een beter waterbergend vermogen van de bodem, waardoor de bodem beter bestand wordt zowel tegen nat weer/wateroverlast als tegen droog weer;
- de inzaai van de éénjarige of meerjarige ecoteelten;
- de toepassing van vruchtafwisseling met vlinderbloemigen.

Andere ecoregelingen en AMKM dragen bij tot een meer klimaatrobuuste landbouw:

- het behoud van blijvend grasland;
- de omzetting van tijdelijk naar blijvend grasland;
- de omschakeling naar en toepassing van de biologische productiemethode;
- de aanplant en het onderhoud van boslandbouwsystemen;
- de toepassing van erosiebestrijdende teelttechnieken;
- de aanleg van bufferstroken.

De verplichte conditionaliteit bevat onder meer normen voor een goede landbouw en milieuconditie rond klimaatverandering, water, bodem, biodiversiteit en landschap met ook nuttige effecten voor de waterberging.

Via de demonstratieprojecten en de EIP-projecten voor de oprichting en werking van operationele groepen (EIP – Europees Partnerschap voor Innovatie) in het Vlaamse Plattelandsontwikkelingsprogramma PDPO III, werd ingezet op het thema water (o.a. rond wateropvang en slimme sturing, peilgestuurde drainage). Ook in het GLB Strategisch Plan zal dit thema aan bod komen. Binnenkort worden oproepen gelanceerd om voorstellen voor demonstratieprojecten en EIP-projecten in te dienen. In een EIP-project hebben landbouwers de mogelijkheid om samen met andere actoren (onderzoekers, bedrijven, ...) te werken aan oplossingen voor de waterproblematiek. Deze oplossingen kunnen duurzame technieken zijn (EIP-Innovatie), maar ook duurzame samenwerkingen (EIP-Samenwerking), zoals gebiedsgerichte samenwerking.

Actieve landbouwers kunnen ook gesubsidieerd worden voor individueel advies op maat van hun bedrijf met betrekking tot de waterproblematiek.

Buiten het GLB worden vanuit mijn landbouwbevoegdheid in het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht volgende investeringsprojecten 2021 van de Blue Deal gesubsidieerd: 'Betonwater voor irrigatie' (provincie West-Vlaanderen) en 'Stockage en optimaal hergebruik van gezuiverd afvalwater van een groente verwerkend bedrijf voor zowel intern gebruik als het ter beschikking stellen aan landbouwers' (Agrafresh). Meer info hierover is te raadplegen op <https://lv.vlaanderen.be/steun/groeperingen-vzws-organisaties/projecten-relance-2021/projecten-hergebruik-restwater#Stockage>.

In het project Betonwater zal het overtollig hemelwater van bedrijven en bedrijventerreinen in de regio Torhout-Noord worden opgevangen en opgespaard in de nabije omgeving. Dit water zal ter beschikking gesteld worden van geïnteresseerde waterafnemers uit de regio, waarvan de land- en tuinbouwers een belangrijke doelgroep zijn.

In het project Agrafresh zal biologisch gezuiverd afvalwater en opgevangen hemelwater van het groenteverwerkend bedrijf Agrafresh opgespaard worden. Dit opgespaarde water zal deels intern hergebruikt worden en deels ter beschikking worden gesteld van nabijgelegen land- en tuinbouwers.

In het kader van de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en Aquafin is eind 2022 vanuit het relanceplan Vlaamse Veerkracht eveneens budget vrijgemaakt voor het restwaterproject van Aquafin. Dat loopt tot eind 2024. In het project van Aquafin zullen waterbekkens voor regenwaterafvoer worden verbouwd om zo dit water ter beschikking te stellen van land- en tuinbouwers. Het selecteren van de geschikte locatie zal gebeuren met behulp van de nieuwe VITO-tool, wateratlas.